

Hrůza skoro rodinná

Román o tom, co se stane, když se lže s dobrými úmysly

★★★★★

Románová prvotina Viktorie Hanišové je důkladným svědecktím troskotajícím vztahu matky a adoptivní dcery, romského děvčete, podle něhož se kniha nazývá.

První, co čtenáře napadne, když si přečte informace ze záložky, je, že se kniha podstatným způsobem vypořádává s romstvím své hrdinky a že jde možná o knihu *à la these*. I když autorka v rozhovorech tento odhad svým způsobem potvrzuje, nakonec jde spíše než o „další Smrady“ o pozoruhodnou psychologickou prózu, jež nekompromisním způsobem rozebírá narušené vazby dvou zoufalých postav. Matkou vnější nepřiznané, ale vnitřně prožívané romství adoptivní dcery slouží jako expozice pozdější analýzy prohlubované lži.

Hlavní dějovou linii tvoří několik prolínajících se časových rovin, jež tematizují klíčové okamžiky, z nichž vyrůstá jedovatý květ vztahu obou hrdinek. Větší prostor, alespoň zpočátku, je dán matce Julii, která si „projektem“ podvodné adopce (romské novorozeně se pomocí falešných dokumentů stává Kubánkou Agnes) kompen-

zuje pocity samoty a selhání — vyplývající z nemožnosti mít vlastní dítě. Jde o postavu, která je zvyklá mít věci ve svých rukou — pracuje koneckonců v manažerské pozici nadnárodní firmy v oddělení lidských zdrojů. Nemůže tak pro ni být problém dosáhnout úspěchu i v osobním životě — stát se matkou.

Do jaké míry je možné mít věci ve svých rukou, pokud v sobě nenecháme místo pro jiné, pokud chceme být pouze jejich hybateli? A může být úspěšný vztah založen na klamu a lži? I když odpovědi na otázky, jež román Viktorie Hanišové evokuje, nejsou a nemohou být překvapivé, dokáže autorka z jejich hledání učinit skutečné dobrodružství.

To, že je četba románu místy strhující, je způsobeno zejména tím, že autorka dovedně využívá efektní literární postupy. Jedním z nich je zmíněné střídání časových rovin, jež se v próze prolínají často v okamžiku gradace jedné z příběhových linií. Čtenář je tak neustále udržován v očekávání. Nejde o nikterak převratný vypravěčský trik, ale zde je využíván nadměru funkčně.

Za zmínku stojí také způsob vyprávění — jedná se o personální vyprávění v er-formě, přičemž se pohledy obou protagonistek nepravidelně střídají. To, že vypravěč zpravidla pouze reflektuje vědomí postav, a nikoli vnější okolnosti, způsobuje pocit nejistoty, protože postavy se zkrátka ve svém úsudku často mýlí a podléhají sebeklamům. Pohledy obou hrdinek tak tvoří dva odlišné vesmíry, které jen náhodou koexistují ve stejném časoprostoru.

Navíc kombinace obou perspektiv, matčiny i Anežčiny, vytváří až drásavý pocit, při němž čtenář ví,

co obě postavy „dělají špatně“ a že by stačilo málo, aby se jejich život mohl ubírat jiným směrem — leč jako pouhý čtenář nezmůže nic. Právě tyto okamžiky jsou v románu Viktorie Hanišové mimořádně bolestné. A s bolestností pracuje autorka velmi nekompromisně — kupříkladu chladně naturalistické vylíčení potratu způsobuje pocity až fyzické nevolnosti.

Na druhou stranu jsou v románu místa, kdy vyprávění vázne — zejména v druhé polovině se jednotlivé situace variují s podobným výsledkem, a tudíž nepřinášejí překvapení. Totéž platí i pro téměř detektivní záhadu, v níž figuruje krev a nůž — rozuzlení přichází brzy, ale přesto až ve chvíli, kdy už je jasno.

Jakkoli autorka dokáže přesně rozpitvat nedorozumění, jež způsobují drobné i větší lži, občas ve snaze o ilustraci nesouladu trochu zapomíná na to, kým její postavy jsou. Anežka pak v některých okamžicích přemýšlí jako malý dospělý a matka Julie je čas od času poněkud nekonzistentní a později se chová v rozporu s tím, jak je v úvodu vylíčena.

Přesto je próza Viktorie Hanišové jedním z nejvýraznějších debutů roku 2015. Autorka dokáže nemilosrdně rozebrat traumatické události ze života svých postav a čtenáře spolehlivě vtáhnout do pekla lidských vztahů.

Kryštof Špidla

Viktorie Hanišová: Anežka, Host, Brno 2015